

یاران امامان

۷

صفوان بن یحیی

سید محمد جواد مفری

رفتند، ولذا صفوان تا زنده بود اعمال آنان را نیز انجام می داد؛ در هر شبانه روز ۱۵۰ رکعت نماز می خواند (فرائض و نوافل) و در سال سه ماه روزه می گرفت و سه بار در سال زکات اموالش را می پرداخت، و بالاتر اینکه نه تنها این اعمال را بجای آنان انجام می داد که هرگاه کار خیری می کرد و یا در راه خدا اتفاق می نمود، آن دو برادر را نیز با خود شریک می کرد. (و این بالاترین درجه اخلاص در دوستی و محبت برای خدا است).

از احتیاط و ورعش در دین همین بس که یکی از همسایگانش (که اهل کوفه بود) در مکه او را دید و از او خواست دو دینار برای خانواده اش به کوفه با خود ببرد. صفوان گفت:

من این ششرا کرایه کرده ام، بگذار از صاحب شتر اجازه بگیرم، اگر اجازه داد پول تو را همراه با خودم برمی دارم.

صفوان از امام رضا و امام جواد علیهما السلام روایت کرده است و همچنین از چهل نفر از اصحاب امام صادق علیه السلام روایت کرده است. ابن شدیم در فهرست خود کتابهای دیگری برای ایشان ذکر کرده از جمله: کتاب المحبه والوظائف - کتاب

الوضوء - کتاب الصلاة - کتاب الحج - کتاب الزکاة - کتاب النکاح - کتاب الطلاق - کتاب الفرائض - کتاب الوصایا - کتاب الشراء والبیع - کتاب العتق والتدبیر - کتاب البشارات ونوادر می باشد. صفوان بن یحیی رحمه الله علیه در سال ۲۱۰ (هجری قمری) از دار دنیا رفت.

شیخ طوسی «ره» گوید: صفوان بن یحیی کوفی که کنیه اش ابو محمد است، از راستگوترین، پارساترین و موثق ترین افراد زمان خود نزد اهل حدیث بود. آنگاه شیخ داستان جالبی از ایشان نقل می کند که دلیل امانت و همچنین اخلاص او در عبادت است:

صفوان بن یحیی همراه با دو نفر از دوستانش به نام های عبدالله بن جندب و علی بن نعمان به مکه مشرف می شوند، و پس از انجام اعمال در کنار خانه خدا با هم عهد می کنند که هرگاه یکی از آنها از دنیا رفت، دو نفر دیگر اعمال او را به عهده گرفته، تا زنده اند نماز و روزه و حج و زکات بجای او انجام دهند و هرگاه دومی از دنیا رفت، آن فرد سوم، همگام با اعمال خودش، اعمال آن دو نفر را نیز انجام دهد. از قضا آن دو نفر قبل از صفوان از دنیا

صفوان بن یحیی از مخلص ترین و راستگوترین یاران امامان است. او از فقهای اصحاب می باشد که امام کاظم علیه السلام را درک کرده و از آن حضرت روایت کرده است و در زمان امام جواد علیه السلام از دنیا رفته ولی بیشتر اوقات خود را در محضر امام رضا سلام الله علیه گذرانده و دارای مقام و منزلت ویژه ای در نزد آن حضرت بوده و از وکلای ایشان نیز بوده است. کتابهای حدیث پر است از نام صفوان و با شمارش روایات زیادی که ایشان از ائمه یا اصحاب ائمه نقل کرده و یا از او نقل کرده اند، ۱۱۸۱ مورد می باشد. بنابراین، صفوان نه تنها یار امامان و از فقهای زمان خود بوده که یکی از مشهورترین روات حدیث است، و احتمالاً روایات بسیار دیگری نیز از امامان نقل کرده باشد که در اثر فشارها و خبیانتهای دشمنان اهل بیت از بین رفته و تلف شده است.

نجاشی «ره» گوید: صفوان بن یحیی را منزلتی والا از نظر زهد و عبادت و پارسائی است که در عبادت و ورع مانند او در زمان خودش دیده نشده است. صفوان ۳۰ کتاب تألیف کرده است که از آن جمله: کتاب

الآداب و کتاب بشارات المؤمن.

و در کوتاه سخن، تمام علما و بزرگان از متقدمین و متأخرین، صفوان را مورد اعتماد و وثوق دانسته اند و هیچ کس در وثاقت و امانت و صدق و اخلاص او شک و تردیدی ندارد و بالاتر اینکه کشی «ره» و شیخ طوسی «ره» او را از اصحاب اجماع دانسته اند.

همانگونه که در مقدمه بیان شد، صفوان از مقربین امامان و وکیل امام رضا علیه السلام بوده و امام جواد «ع» از او اظهار رضایت کامل کرده است. از جمله روایاتی که درباره وی آمده است، روایتی است از امام هشتم علیه السلام که می فرماید:

«ما ذنبان ضاریان فی غنم قد غاب عنها رعایها بأضرب فی دین مسلم من حب الریاسة. ثم قال: لکن صفوان لا یحب الریاسة». دو گرگ خونخوار در گله گوسفندی که شبانش آن را ترک گفته، زیانبارتر نیست از حب ریاست

و مقام نسبت به دین یک انسان مسلمان. آنگاه حضرت استدراک کرده و می فرمایند: ولی صفوان هرگز حب ریاست ندارد. (و این دلیل سمو اخلاق این مرد با فضیلت و تقوی است).

عبدالله بن صلت قمی می گوید: بر ابوجعفر ثانی (امام جواد) سلام الله علیه وارد شدم که ایام آخر عمر مبارکش را می گذراند. شنیدم می فرمود: خداوند از طرف من - جزای خیر به صفوان بن یحیی، محمد بن سنان و زکریا بن آدم عطا فرماید چرا که اینان به من وفادار بودند.

و اما از دانش و علم صفوان چه بگوئیم که به عنوان یکی از فقیه ترین روایت حدیث در بین علمای رجال معروف شده است. کشی «ره» هنگامی که فقهای از اصحاب امام کاظم و امام رضا «ع» را یاد می کنند می گوید: «همانا صفوان بن یحیی از اصحاب

اجماع است و ابویونس بن عبدالرحمن از تمام اصحاب زمان خود فقیه تر بودند.» و بالاتر اینکه محمد بن سنان نیز خود گوید: هر کس سؤال از مشکلات دارد به سوی من روی آورد ولی اگر کسی از حلال و حرام می خواهد بپرسد، پس به سوی شیخ (یعنی صفوان بن یحیی) برود.

صفوان بن یحیی، این دانشمند، فقیه، عابد، پارسا، پرهیزکار و یار وفادار امامان علیهم السلام پس از عمری که در خدمت به مکتب و پیشوایان مکتب سلام الله علیهم گذراند، در سال ۲۱۰ هجری قمری در مدینه متوجه از دنیا رفت. امام جواد سلام الله علیه حنوط و کفن برای او فرستاد و دستور داد عمویش اسماعیل بن موسی بر آن بزرگوار نماز گذارد. خداوند او را جزای خیر دهد و با اولیانش محشور فرماید.

امام سجاد (ع)

مردی از اهالی کوفه به امام سجاد (ع)، نوشت و از وی تقاضا نمود تا او را به بهترین کاری که برای دنیا و آخرتش مفید باشد، راهنمایی نماید.

امام در پاسخ نوشت:

... من طلب رضی الله بسخط الناس کفاه الله امور الناس ومن طلب رضی الناس بسخط الله وکله الله الی الناس». (اختصاص - ص ۲۲۵)

هر کس که خشنودی خداوند را (گرچه) با نارضایتی مردم همراه باشد، بجویند؛ خداوند با یاری خویش او را از دیگران بی نیاز سازد، و هر کس که رضایت مردم را ببهای خشم الهی طلب کند، خداوند او را به مردم واگذارد (و از نصرت او خودداری نماید).